

**ОСОБЛИВОСТІ СОРБЦІЇ ТА ДЕСОРБЦІЇ NO_3^-
БІОЧАРАМИ**

**Герц А. І., Хоменчук В. О., Конончук О. Б., Марків В. С.,
Горин О. І., Вальчук Ю. М.**

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: herts@chem-bio.com.ua

Нітроген є однією з найважливіших поживних речовин для рослин, а тому азотні добрива активно використовується в сільськогосподарських системах. Внесення надмірної кількості азотних сполук призводить до послаблення здатності ґрунту забезпечувати іншими поживними речовинами рослини, порушення балансу азоту в ґрунті та до вилуговування нітрогенвмісних речовин, що призводить до евтрофікації поверхневих вод. Загальновідомо, що вимивання азоту з ґрунту значною мірою домінує на рівні NO_3^- , так як NH_4^+ в основному зв'язаний з ґрунтовими колоїдами до яких має високу спорідненість [1].

Для зменшення вилуговування нітрогенвмісних сполук з ґрунту дієвим методом вважається іммобілізація NO_3^- з використанням біочарів (біовугілля). Ці адсорбенти є перспективними матеріалами для уповільнення вивільнення та зменшення вимивання нітратного азоту [3].

Біочар, твердий продукт піролізу та карбонізації в анаеробному середовищі органічних відходів, у тому числі і сільського господарства, який має пористу структуру, велику питому поверхню, значну кількість функціональних груп та обмінних катіонів, що обумовлює його високу адсорбційну здатність [5].

Так як температура і технологічний процес піролізу, склад і властивості вихідних матеріалів впливають на структуру і фізико-хімічні властивості біовугілля, його практичне використання вимагає додаткових досліджень сорбційних властивостей [2].

Тому в роботі було здійснено порівняльну характеристику сорбції іонів NO_3^- двома біочарами – Ideale (IDL) та Intermarcom

Охорона, моделювання та прогнозування стану навколишнього середовища

(INT). За даними виробників, сировиною для отримання біочару IDL були трав'янисті рослинні залишки, для виробництва INT використовували відходи деревини.

Для дослідження особливостей сорбції-десорбції біочарами нітратного азоту готували стандартні розчини NO_3^- з використанням KNO_3 . В експерименті 1 г біовугілля поміщали в колби об'ємом 100 мл і додавали 20 мл розчинів, що містили різні початкові концентрації іонів NO_3^- (0, 62, 310, 620 $\text{мг}\cdot\text{л}^{-1}$). Початковий *pH* змішаних розчинів становив 7,8-8,0, температура середовища поглинання на час проведення модельного дослідження становила 25 °С. Щоб запобігти випаровуванню води, колби закривали поліетиленовою плівкою. Після процесу адсорбції *pH* розчинів становив 8,1-8,3. Протягом експерименту на 1, 3, 7 та 14 добу у надосадах суспензій з використанням іонселективного електроду вимірювали концентрації іонів NO_3^- . Для цього зразки попередньо очищали через паперовий беззольний фільтр (розмір пор 7-20 мкм). Кількість сорбованого біочарами нітратного азоту визначали як різницю між внесеною та залишковою концентрацією іонів.

Аналіз десорбційних характеристик біочарів (нульова початкова концентрація іонів NO_3^- у середовищі інкубації) показав, що за контакту з добривом INT кількість NO_3^- зростала з 2,9 до 8,0 $\text{мг}\cdot\text{л}^{-1}$ за час 1-3 доби, після чого (7-14 діб) концентрація нітрат іонів практично не змінювалася. В експериментах з біочаром IDL нітрат іони не вивільнялися.

За невисоких концентрацій NO_3^- у середовищі (62 $\text{мг}\cdot\text{л}^{-1}$), при взаємодії з обома досліджуваними біочарами за першу добу інкубації та 1-3 добу з IDL, переважали процеси десорбції. При зростанні часу контакту до 3, 7 та 14 діб мала місце адсорбція NO_3^- біочаром INT, тоді як IDL адсорбував нітратний азот лише на 7-14 добу. Кількість сорбованого NO_3^- зростала з часом, а поглинальна здатність INT була вищою, ніж IDL. Проте необхідно зазначити, що ємність поглинання INT в період 7-14 діб не змінювалася та становила близько 1,05 $\text{мг}\cdot\text{г}^{-1}$. Відсоток зв'язаного NO_3^- на 7 та 14 добу для IDL становив 42,6 % і 63,4 %, а для INT 86,4 % та 84,0 % відповідно.

Початкові концентрації іонів у середовищі інкубації суттєво впливають на поглинальну ємність біовугілля. Як

Охорона, моделювання та прогнозування стану навколишнього середовища

правило, поглинальна здатність біочару спочатку лінійно зростає, а згодом поступово стабілізується внаслідок насичення сайтів зв'язування [4]. Зростання концентрації у середовищі NO_3^- до $310 \text{ мг}\cdot\text{л}^{-1}$ призводило в цілому до збільшення поглинальної здатності іонів NO_3^- обома біочарами особливо на 7-14 добу. Потрібно зауважити, що як і у випадку попередньої досліджуваної концентрацій ($62 \text{ мг}\cdot\text{л}^{-1}$) за час контакту у 24 год переважали десорбційні процеси у системі біочар-інкубаційне середовище та спостерігалось зростання кількості нітратного азоту у фільтратах як IDL, так і INT. У динаміці поглинання NO_3^- біочарами IDL та INT було виявлені суттєві відмінності. Так, адсорбція NO_3^- біочаром INT була вищою та становила на 3, 7 та 14 добу 0,94, 2,83 та $5,31 \text{ мг}\cdot\text{г}^{-1}$ відповідно, тоді як для IDL поглинальна здатність відмічалася лише на 7 та 14 добу і була 0,44 та $1,18 \text{ мг}\cdot\text{г}^{-1}$. Значно вищою для біочару INT порівняно з IDL була частка зв'язаного NO_3^- . За час взаємодії у 7 та 14 діб вона становила 45,7 % і 85,7 % для INT, проти 7,1 % та 19,1 % від загального для IDL.

У третій серії експериментів, коли концентрація NO_3^- в середовищі інкубації становила $620 \text{ мг}\cdot\text{л}^{-1}$, у досліджуваному часовому діапазоні переважали процеси поглинання вказаних іонів обома біочарами. Лише в першу добу за контакту розчину з добривами концентрація NO_3^- у фільтраті не змінювалася. Поглинальна здатність NO_3^- біочаром INT, як і в попередніх випадках була вищою – 1,06, 6,73 та $7,82 \text{ мг}\cdot\text{г}^{-1}$ на 3, 7 та 14 добу відповідно, тоді як IDL сорбував NO_3^- лише за часу контакту 7 та 14 діб – 0,71 та $1,36 \text{ мг}\cdot\text{г}^{-1}$. Частка зв'язаного NO_3^- біочаром IDL за часу контакту 7 та 14 діб становила лише 5,0 %, 7,0 % та 10,6 %, а для INT – 54,3 % та 63,1 % відповідно до загальної кількості.

Отже, у загальному можна зазначити, що біочар Intermarcom набагато ефективніше зв'яже NO_3^- порівняно з Ideale. Під час його використання необхідно враховувати вміст нітратів у ґрунтах, адже за їх високих концентрацій Intermarcom може бути ефективний для сповільнення їх вивільнення та запобігання вимивання, а за низьких – може зв'язувати (імобілізувати) та цим самим зменшувати його доступність для рослин.

**Охорона, моделювання та прогнозування стану
навколишнього середовища**

Список літератури

1. Bееckman F., Motte H., Bееckman T. Nitrification in agricultural soils: Impact, actors and mitigation. *Curr. Opin. Biotechnol.* 2018. Vol. 50. P.166–173. URL: <https://doi.org/10.1016/j.copbio.2018.01.014> (Last accessed: 25.02.2024).
2. Dhyani V., Bhaskar T. A comprehensive review on the pyrolysis of lignocellulosic biomass. *Renew. Energy.* 2018. Vol. 129, Part B. P. 695–716. URL: <https://doi.org/10.1016/j.renene.2017.04.035> (Last accessed: 27.02.2024).
3. Gao Y., Fang Z., Van Zwieten L., Bolan N., Dong D., Quin B.F., Meng J., Li F., Wu F., Wang H. A critical review of biochar-based nitrogen fertilizers and their effects on crop production and the environment. *Biochar.* 2022. Vol. 4: 36. 19 p. URL: <http://dx.doi.org/10.1007/s42773-022-00160-3> (Last accessed: 02.03.2024).
4. He Z., Chao W., Hongxia C., Jiaping L., Shuyao P., Zhijun L. Nitrate Absorption and Desorption by Biochar. *Agronomy.* 2023. Vol. 13, № 9: 2440. URL: <https://doi.org/10.3390/agronomy13092440> (Last accessed: 25.02.2024).
5. Yaashikaa P. R., Kumar P.S., Varjani S., Saravanan A. A critical review on the biochar production techniques, characterization, stability and applications for circular bioeconomy. *Biotechnol Rep.* 2020. Vol. 28: e00570. URL: <https://doi.org/10.1016/j.btre.2020.e00570> (Last accessed: 25.02.2024).

УДК [504.73:574.68](282.247.314)

**ОЦІНКА ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАВНЕВОЇ РОСЛИННОСТІ
НИЖНОЇ ДНІСТРОВСЬКОГО НПП ПІСЛЯ ПОЖЕЖ ЗА
ДАНИМИ ДЗЗ**

Дворецький Т. В.

Інститут Гідробіології НАН України

E-mail: d.taras.v@gmail.com